

آسیب‌شناسی فرآیند سیاست‌گذاری امنیتی انتظامی مقابله با ترانزیت

موادمخدر؛ مورد مطالعه استان کرمان^۱ابوذر موسی پورعسکری^۲، غلامحسین بلندیان^۳، سیدعلی مرتضویان^۴

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۵/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۷/۱۳

از صفحه ۱۱۷ تا ۱۴۲

پژوهشنامه جغرافیای انتظامی

سال دهم، شماره سی‌وهشتم، تابستان ۱۴۰۱

چکیده

زمینه و هدف: ترانزیت موادمخدر یکی از مسائل مهم کشور است که برای آن سیاست‌گذاری‌های خاصی از سوی دولت تدوین شده، اما تاکنون جواب‌گویی نیاز جامعه ما نبوده است؛ بنابراین این پژوهش با هدف شناخت آسیب‌شناسی فرآیند سیاست‌گذاری امنیتی انتظامی مقابله با ترانزیت موادمخدر در استان کرمان انجام شد.

روش پژوهش: پژوهش حاضر، از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ روش ترکیبی (کیفی-کمی) از نوع استقرایی است. در گام اول که به روش کیفی انجام شد، از روش «تحلیل مضمون» استفاده شد و در گام بعد برای رتبه‌بندی و مشخص شدن مهم‌ترین عامل آسیب‌زا در بخش سیاست‌گذاری امنیتی موادمخدر از روش «ای‌اچ‌پی» استفاده شد. داده‌های گردآوری شده به روش کتابخانه‌ای، بررسی اسناد و (۱۳) مصاحبه نیمه ساختاریافته با مدیران ارشد استان کرمان به دست آمده است. روش نمونه‌گیری در این پژوهش نمونه‌گیری هدفمند است.

یافته‌ها: در بخش کمی از تحلیل مضامین، (۶) معیار اصلی و (۲۲) زیرمعیار استخراج شد. یافته‌ها در بخش کمی نشان‌داد از میان معیارهای اصلی، معیار اقتصادی (C3) با وزن (۰٫۴۵۸) رتبه اول، معیار بین‌المللی (C5) با وزن (۰٫۲۴۳) رتبه دوم، مدیریتی (C1) با وزن (۰٫۲۱۱) رتبه سوم، معیار قانونی (C2) با وزن (۰٫۰۸۲) رتبه چهارم، معیار اجتماعی-فرهنگی (C4) با وزن (۰٫۰۶۹) رتبه پنجم و معیار سیاسی (C6) با وزن (۰٫۰۵۷) رتبه ششم را کسب کرده است.

نتیجه‌گیری: در حل آسیب‌های ترانزیت موادمخدر باید برنامه‌ریزی‌های کلان جامعه بازبینی شود. به‌خصوص در بخش سیاست‌گذاری‌های اقتصادی و بین‌المللی و قانونی. به عبارتی تا زمانی که امرارمعاش مردم استان کرمان خصوصاً برخی از شهرستان‌های شرقی و جنوبی به قاچاق ترانزیت موادمخدر است؛ نمی‌توان این مشکل را مرتفع ساخت و تنها راهکار ایجاد بستری برای ایجاد شغل و کار در منطقه است. در سطح بین‌المللی نیز عدم همکاری‌های بین‌المللی باعث شده، ایران هزینه‌های جانی و مالی بسیاری را برای مبارزه با قاچاق ترانزیت موادمخدر پرداخت کند، که نفع این مسئله فقط برای کشورهای اروپایی و غربی است. در بخش قانون نیز در حال حاضر عدم هماهنگی بین اقدامات فراجا در کشف و مبارزه با موادمخدر با نقش آن‌ها در سیاست‌گذاری، از مهم‌ترین آسیب‌های سیاست‌گذاری‌های ترانزیت موادمخدر محسوب می‌شوند.

کلیدواژه‌ها: آسیب‌شناسی، ترانزیت موادمخدر، سیاست‌گذاری عمومی، سیاست‌گذاری امنیتی انتظامی، استان کرمان.

۱- این مقاله برگرفته از رساله دکتری ابوذر موسی پورعسکری با عنوان «آسیب‌شناسی فرآیند سیاست‌گذاری امنیتی-انتظامی مقابله با ترانزیت موادمخدر مورد مطالعه استان کرمان» است که به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم در دانشکده علوم سیاسی، گروه علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی ارائه شده است.

۲- دانشجوی دکتری گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی تهران، ایران.

۳- استادیار گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، (نویسنده مسئول)، gbolandian@gmail.com

۴- استادیار گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

بیان مسئله

همسایگی پهناورترین استان ایران یعنی کرمان با استان سیستان و بلوچستان و اشتراک مرزی (۵۸۰) کیلومتری میان این دو استان و موقعیت مناسب جغرافیایی و ژئوپلیتیکی استان کرمان باعث شده است تا امنیت اجتماعی و عمومی استان کرمان به‌ویژه در نیمه شرقی و جنوبی آن تا حدود زیادی تحت تأثیر همسایه شرقی خود باشد (قلی‌زاده پاک و همکاران، ۱۳۷۹، ص ۷۳). ترانزیت موادمخدر مهم‌ترین مسئله امنیتی-اجتماعی در استان کرمان است که خود منشأ بسیاری از جرائم دیگر است. درهر صورت، شهرستان‌های شرقی و جنوبی استان محل جولان و تردد و ترانزیت قاچاقچیان موادمخدر بوده و وضعیت توپوگرافیکی و طبیعی منطقه نیز در این امر بی‌تأثیر نبوده است (تاجیک، ۱۳۸۱، ص ۸۹). این منطقه از استان کرمان بالاترین میزان شاخص‌های ناامنی اجتماعی در استان را دارد و در حال حاضر حدود (۶۶) درصد زندانیان استان کرمان در حوزه ترانزیت موادمخدر، حمل مواد، مصرف و معاونت در ترانزیت موادمخدر هستند. به‌طوری‌که معمولاً استان کرمان در زمینه کشف موادمخدر همیشه رتبه اول یا دوم کشور را دارا بوده و سالیانه قریب به (۱۰۰) تن انواع موادمخدر کشف، که به علت گستردگی استان؛ توان، امکانات و نیرو، به‌اندازه کافی نیست و موادمخدر از استان عبور و به عمق کشور می‌رسد.

عموماً ترانزیت و قاچاق موادمخدر در هر کشوری معلول ساختارهای فرهنگی، اجتماعی و سیاسی و اقتصادی در عرصه بین‌المللی است و همین موضوع باعث شده که مسئله ترانزیت موادمخدر از چنان پیچیدگی برخوردار شود که سازمان ملل آن را در کنار سه بحران اصلی بشریت، یعنی هسته‌ای، جمعیتی و زیست‌محیطی معرفی کند (اشتریان، ۱۳۹۶، ص ۴۶). در برخی موارد ممکن است یک مسئله امنیتی کوچک و یا فردی، به یک مسئله امنیتی بزرگ و عمومی تبدیل شود که بیش از مشکلات شخصی به پاسخ‌های دولتی نیاز دارد (غریباق زندی، ۱۳۹۰، ص ۶۳)؛ بنابراین با توجه به امنیتی بودن موضوع ترانزیت موادمخدر برای استان کرمان، خصوصاً حدودو ثغور آن در

شهرستان‌های شرقی و جنوبی (فهرج، نرماشیر، ریگان، بم، کهنوج، قلعه گنج، رودبار، منوجان، جیرفت، فاریاب و عنبرآباد)، که برای نیروی انتظامی به‌عنوان متولی آن سال‌هاست که سیاست‌گذاری خاصی را برای حل این معضل پیش‌گرفته است، اما با همه تلاشی که در این زمینه شده است، این سیاست‌گذاری‌ها به علت همکاری نامطلوب سایر دستگاه‌ها نتوانسته به‌خوبی جواب‌گوی حل این معضل امنیتی در استان کرمان باشد، که گواه آن از دست دادن سرمایه انسانی (بالای ۸۰۰ نفر شهید و جانباز در استان کرمان)، گسترش روزافزون آمار زندانیان مرتبط با جرائم موادمخدر تقریباً (۶۶) درصد، افزایش سرقت‌های مسلحانه متأثر از حمل موادمخدر، افزایش قتل‌ها و سایر چالش‌های امنیتی و اجتماعی که برای استان به وجود آورده است؛ بنابراین پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به پرسش زیر است سیاست‌گذاری امنیتی-انتظامی مقابله با ترانزیت موادمخدر در استان کرمان با چه آسیب‌هایی روبه‌رو است؟

پیشینه پژوهش

اسلامی و عبدالهی (۱۴۰۰)، در پژوهشی به بررسی چرخه سیاست‌گذاری موادمخدر در ایران با تمرکز بر سیاست‌های کلی مبارزه با موادمخدر، پرداخته‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که موادمخدر در ایران به‌عنوان یکی از مهم‌ترین مشکلات است و آسیب‌های فراوانی را به همراه داشته است. افزایش آمار طلاق، اعتیاد، اعدام، فقر، فحشا، فوت، بیماری‌های روانی و عفونی، و همچنین افزایش تعداد زندانیان از جمله آسیب‌های موادمخدر است. در این پژوهش به بررسی چرخه سیاست‌گذاری موادمخدر پرداخته شد که بدین ترتیب الزام رویکرد سامانه‌ای و واقعیت‌های اجتماعی در جامعه، توجه به استراتژی کاهش تقاضا و احتراز از الگوی مبتنی بر نظامی‌گری صرف در کنترل موادمخدر را توجیه‌پذیر می‌کند.

آهنگری ننه‌کران و همکاران (۱۴۰۰)، در پژوهشی به اولویت‌بندی سیاست‌های جنایی عرضه محور در مقابله با موادمخدر مورد مطالعه شهرستان مرزی سردشت پرداخته‌اند. یافته‌ها نشان داد که سیاست‌های کلی تدابیر

اجتماعی مقابله با عرضهٔ موادمخدر با وزن (۲،۳۷) در رتبه اول؛ سیاست اقدامات پیشگیری وضعی در راستای افزایش دشواری ارتکاب قاچاق موادمخدر با وزن (۱،۶۵) در رتبه دوم؛ سیاست کلی اقدامات پیشگیری وضعی قاچاق موادمخدر از طریق افزایش خطر ارتکاب با وزن (۱،۲) در رتبه سوم و درنهایت سیاست کلی اقدام از طریق قانون نیروی انتظامی با وزن (۰،۹۹) در رتبه آخر از نظر میزان اهمیت و اولویت‌بندی قرار گرفته‌اند.

جوانمردی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی به تأثیر قاچاق و استعمال موادمخدر بر امنیت هوانوردی پرداخته است که در پژوهش نشان می‌دهد امنیت هوانوردی تحت تأثیر قاچاق و استعمال قرار می‌گیرد و مسئله جدایی‌ناپذیری میان امنیت داخلی و کنترل مرزها و مقابله با موادمخدر و سیاست‌گذاری‌های مربوط به آن وجود دارد.

نظریان و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به بررسی تأثیر ترانزیت موادمخدر از مرزهای شرقی بر امنیت اقتصادی جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر مرز افغانستان پرداخته‌اند. یافته‌های پژوهش نشان داد که میان ترانزیت موادمخدر و امنیت اقتصادی رابطه منفی و معنادار وجود دارد. همچنین با توجه به آنکه قیمت موادمخدر ترانزیت شده به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم در ترانزیت و مصرف موادمخدر بشمار می‌آید، سهمش بر امنیت اقتصادی مورد تحلیل قرار گرفت و نتایج نشان داد که دارای رابطه منفی و معناداری با امنیت اقتصادی است.

«راتکلیف و وایت»^۱ (۲۰۲۲)، در پژوهشی با عنوان «نظارت بر بزرگ‌ترین بازار موادمخدر در ساحل شرقی: دیدگاه افسران در مورد اجرای قانون و ایمنی جامعه» نشان دادند تأثیر چهار موضوع اصلی بر نقش اجرای قانون در یک بازار بزرگ موادمخدر، سیاست اجرای قانون در شهر فیلادلفیا، ایمنی جامعه اصالت/ارزش منجر می‌شود که ترانزیت موادمخدر در این شهر کاهش یابد.

1- Jerry H. Ratcliffe, Hayley Wight.

«پرت»^۱ (۲۰۲۳) در پژوهشی با عنوان «نظامی‌سازی و خصوصی‌سازی امنیت: از جنگ علیه موادمخدر تا مبارزه با جرائم سازمان‌یافته در آمریکای لاتین» بیان می‌کنند که در آمریکای لاتین، این نظامی‌سازی و خصوصی‌سازی شدت خشونت را افزایش داده و موقعیت‌های داخلی را پیچیده کرده است تا جایی که رژیم‌های حقوقی بین‌المللی موجود اکنون برای پاسخ به چالش‌های ناشی از جنگ علیه موادمخدر نامناسب به نظر می‌رسند. از یک‌سو، قانون حقوق بشر به اندازه کافی به موقعیت‌هایی نمی‌پردازد و در آن دولت با گروه‌های جنایت سازمان‌یافته‌ای روبه‌رو می‌شود که قادر به کنترل قلمرو هستند. از سوی دیگر، حقوق بشر دوستانه بین‌المللی (IHL) برای رسیدگی به موقعیت‌های اجرای قانون، که ظاهراً جنگ علیه موادمخدر و مبارزه با جنایات سازمان‌یافته است، ایجاد نشده است.

«خاویر تروینو رانگل»^۲ (۲۰۲۰) «کالای ارزان: قساوت و مهاجران غیرقانونی در حال ترانزیت در جنگ مکزیکی علیه موادمخدر» مهاجران غیرقانونی قربانی قساوت ترانزیت در مکزیکی هستند. این موضوع تا حد زیادی توسط محققان نادیده گرفته شده است، اما تا این اواخر که تعدادی از کارشناسان مهاجرت به این موضوع علاقه‌مند شدند؛ اکثر ناظران استدلال می‌کنند که سوءاستفاده‌های مهاجران نتیجه «امنیت‌سازی» سیاست مهاجرتی مکزیکی است. این پژوهش به اقتصاد سیاسی مهاجرت غیرقانونی در مکزیکی و خشونت‌های مرتبط با آن می‌پردازد و گزارش سوء استفاده‌هایی را که توسط مهاجران متحمل شده‌اند، نه به‌عنوان نتیجه سیاست‌های امنیتی فرضی، بلکه به عنوان نتیجه تعامل بین اقتصادهای محلی و جهانی که از مهاجرت غیرقانونی سود می‌آورند، بررسی می‌کند. این پژوهش به بررسی نقش مقامات دولتی، کارتل‌ها و مکزیکی‌های عادی در صنعت مهاجرت می‌پردازد.

1- Perret.

2- Javier Trevino-Rangel.

مبانی نظری

مفهوم و ویژگی‌های امنیت و انتظامی

«امنیت»^۱، عبارت است از در معرض خطر نبودن یا از خطر محافظت شدن. امنیت هم‌چنین عبارت است از رهایی از تردید، آزادی از اضطراب و بیمناکی و داشتن اعتماد و اطمینان موجه و مستند. امنیت، خواه فردی، ملی یا بین‌المللی، در زمره مسائلی است که انسان با آن مواجه است (کریمی، ۱۳۹۷، ص ۷۴). امنیت به صورت وسیع، در مفهومی به کار گرفته شده که به صلح، آزادی، اعتماد، سلامتی و دیگر شرایطی اشاره می‌کند که فرد و یا گروهی از مردم، احساس آزادی از نگرانی، ترس، خطر یا تهدیدات ناشی از داخل یا خارج را داشته باشند. امنیت مفهومی است با زمینه‌های گوناگون سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، قضایی و... این مفهوم همانند بسیاری از مفاهیم دیگر علوم انسانی و سیاسی به لحاظ کیفی بودن فاقد تعریف مشخص، واحد و مورد قبول همگان است (مجیدی، ۱۳۹۳، ص ۳۱). این تعابیر به خوبی نشان می‌دهد که امنیت شامل وضعیت‌های کاملاً ذهنی و احساسی تا موقعیت‌های کاملاً عینی و بیرونی است (ماندل، ۱۳۷۷، ص ۴۴). فرآیند سیاست‌گذاری در مقابل معضل امنیتی، می‌تواند دچار کاستی‌ها و نقصان‌هایی شود؛ به خصوص در مسائل و مشکلات بزرگی مانند ترانزیت موادمخدر که برای حل آن سیاست‌گذاری‌های امنیتی و انتظامی خاصی تدوین شده است. سیاست‌گذاری امنیتی از دل موضوعاتی درمی‌آید که برای بخش یا بخش‌هایی از جامعه مشکل امنیتی ایجاد می‌کنند (ربیعی، ۱۳۹۴، ص ۶۵).

سیاست‌گذاری

سیاست‌گذاری مشخص‌کننده بایدها و نبایدها در جامعه و سازمان‌هاست و معین می‌کند که چه فعالیت‌ها و اقداماتی در بخش عمومی باید و چه اقداماتی نباید انجام شود. سیاست‌گذاری بیانگر فرهنگ، نظام اعتقادی و اولویت‌های مورد قبول جامعه است (الوانی، ۱۳۹۰، صص ۱-۳). سه دیدگاه ساختاری،

1- security.

روانی و موقعیتی در مورد دلایل و وضع سیاست‌ها راهگشاست. دیدگاه‌های ساختاری، پیشگیری از وقوع جرم را منوط به تغییرات اقتصادی و اجتماعی می‌داند. دیدگاه دوم جرم را محصول روان انسان می‌داند؛ و دیدگاه سوم در مورد پیشگیری و کنترل جرم بر اساس تغییر و تنظیم موقعیت یعنی ترتیبات اجتماعی یا فیزیکی که جرم در آن اتفاق می‌افتد، می‌توان به کنترل جرم دست زد (ملک محمدی، ۱۳۹۴، ص ۱۳۰).

آسیب‌شناسی

«آسیب‌شناسی»^۱. به‌طور سنتی، مطالعه آسیب‌شناسی به دو قسمت آسیب‌شناسی عمومی و آسیب‌شناسی اختصاصی یا سامانه‌ای تقسیم می‌شود. اولی در خصوص مطالعه واکنش‌های پایه و اساسی نسبت به محرک‌هایی که زمینه همه آسیب‌ها را به وجود می‌آورند، متمرکز شده است. درحالی‌که دومی پاسخ‌های ویژه ارگان‌های اختصاصی نسبت به آسیب‌های کم‌وبیش شناخته‌شده را بررسی و مطالعه می‌کند (دادمحمدی، ۱۴۰۰، ص ۲).

نظریه قاچاق موادمخدر «والت»

والت در تئوری‌های خود بیان می‌کند یکی از موارد که می‌تواند باعث برهم زدن امنیت اجتماعی و آرامش روانی جامعه شود، قاچاق موادمخدر است. بر کسی پوشیده نیست که استعمال مداوم ماده افیونی مخدر چه پیامدهای ناگواری می‌تواند برای انسان و جامعه انسانی داشته باشد. استعمال موادمخدر، آزادی، اراده، شرف، استقلال، تفکر، نشاط و امید را از انسان می‌گیرد و انسان را تبدیل به فردی بیمار، ضعیف، رنجور، ناامید، سربار و وابسته می‌کند. این ویژگی‌ها تنها بخش کوچکی از یک فاجعه بزرگ است، مسئله تنها فردی نیست، بلکه تهدید یک جامعه است. مسئله زمانی بغرنج‌تر می‌شود که مفهوم قاچاق موادمخدر و تجارت غیررسمی و اقتصاد پنهان موادمخدر شکل می‌گیرد. به‌عبارت‌دیگر، مصرف‌کنندگان موادمخدر خود حاصل یک پدیده شوم‌تری به نام قاچاق موادمخدر هستند که در انتهای یک شبکه از سلسله جرائم

1- pathology.

سازمان یافته قرار می‌گیرند. در این زمینه والت معتقد است که یکی از عوامل اصلی ایجاد ناامنی غیرنظامی، قاچاق موادمخدر است (والت، ۱۹۹۱، ص ۲۱۳).

سطوح پیشگیری بازه‌های زمانی	پیشگیری از گرایش افراد سالم	پیشگیری از اعتیاد در سوءمصرف تازه‌کاران	پیشگیری از آثار زبان‌بار اعتیاد
کوتاه‌مدت		تحت پوشش خدمات بهداشتی و درمانی قراردادادن سوءمصرف کنندگان و خانواده‌های آنان	
میان‌مدت	ایجاد و فراهم آوردن زمینه تفریحات و سرگرمی‌های سالم	زمینه‌سازی برای جایگزین‌های کم‌خطرتر سنتی با تقلیل فعالیت‌های بازدارنده درباره موادمخدری همچون مشروبات الکلی و حشیش و حتی تریاک در قیاس با محصولات صنعتی بسیار خطرناک مانند کراک و شیشه	
	تشکیل خانه‌های اعتیاد و تشدید فعالیت‌های بازدارنده عرضه و تولید موادمخدر		
بلندمدت	رفع نابسامانی‌های اجتماعی از طریق بهبود وضعیت اقتصادی و معیشتی	تقویت اراده و خواست سوءمصرف کنندگان برای توقف رفتار با برقراری بازدیدهایی از بلندمدت خانه‌های اعتیاد	مشارکت اقتصادی و صنعتی با کشورهای تولیدکننده موادمخدر در زمینه فراوری محصولات دارویی مستحصل از مواد افیونی
	ارتقاء سطح نگرش‌ها و باورهای عمومی افراد جامعه نسبت به سوءمصرف موادمخدر با بهره‌گیری از خودمصرف کنندگان و مدام شدگان		

نمودار شماره (۱). مدل سیاست‌های پیشنهادی کاهش آسیب‌های موادمخدر؛ منبع. والت، ۱۹۹۱، ص ۲۱۳.

روش پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی است و در سال (۱۴۰۰) در شهر کرمان انجام شده است. شیوه گردآوری داده‌ها ترکیبی (کیفی-کمی) از نوع استقرائی و ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه و پرسشنامه است. روش «تحلیل مضمون» با رویکرد شش مرحله‌ای «براون و کلارک» و برای رتبه‌بندی از روش تصمیم‌گیری «ای‌اچ‌پی»^۱ استفاده شده است. جامعه آماری در بخش کیفی مصاحبه با خبرگان با در نظر گرفتن تنوع سن، سنوات خدمت، درجه، سمت و جایگاه، میزان تحصیلات، و رسته، انتخاب شدند و با (۲۴) نفر به اشباع نظری رسید. روش نمونه‌گیری هدفمند بود. در بخش کمی بعد از مشخص شدن

شاخص‌ها پرسشنامه مقایسه زوجی تنظیم شد و برای پاسخگویی (۲۴) نفر خبرگان مجدد مراجعه شد و رتبه‌بندی شاخص‌ها انجام شد. برای روایی مصاحبه‌ها از روش اعتبار درونی استفاده شد. برای پایایی قابلیت بازیافت‌پذیری و تکرارپذیری با استفاده از فنون هدایت دقیق جریان مصاحبه برای گردآوری داده‌ها و ایجاد شرایطی ساخت‌مند برای اجرا و تفسیر مصاحبه‌های هم‌گرا استفاده شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها برای روش «ای‌اچ‌پی» با نرم‌افزار Expert choice انجام شد.

یافته‌های پژوهش

الف) داده‌های کیفی:

در جدول شماره (۱)، بخشی از متن مصاحبه‌ها آورده شده است.

جدول شماره (۱). بخشی از مفاهیم شناسایی شده در متن مصاحبه‌ها.

ب	مفهوم	نمونه متن
۱۰۰۱	عدم هماهنگی میان سیاست‌های کلان مبارزه با موادمخدر در کشور. «وزارت کشور به‌عنوان یک دستگاه اداری کشور بایستی سیاست‌های ۱۰۰۱ کلان خود را در راستای مبارزه با ترانزیت موادمخدر در استان‌ها بومی‌سازی کند که متأسفانه این امر به‌طور کامل تاکنون محقق نشده است».	تعدد وظایف در حوزه مبارزه با موادمخدر، نمی‌توانند آن‌طور که باید و شاید به امور رسیدگی کنند. درحالی‌که پست دبیر کلی و جانشینی رئیس ستاد نیازمند کاری تمام‌وقت و مدیریتی فرا بخشی است. مجلس شورای اسلامی نیازمند فراکسیون یا کمیسیون ویژه موادمخدر با ابعاد فرا بخشی و متشکل از همه کمیسیون‌ها است؛ درحالی‌که در حال حاضر این مسئله در کمیسیون‌های حقوقی - قضایی، اجتماعی، فرهنگی، بهداشتی، اقتصادی و... به‌طور پراکنده بررسی می‌شود (مصاحبه با رئیس کمیته مستقل مبارزه با موادمخدر دبیرخانه مجمع تشخیص مصلحت نظام).
۱۰۰۲	نارسایی قوانین در خصوص قانون مبارزه با موادمخدر به‌روز، جامع و دقیق نیست. قانون سیاست‌گذاری مبارزه با موادمخدر. «قانون مبارزه با موادمخدر تاکنون تغییر نکرده و بازنگری اساسی جرم یک معلول بوده که این معلول منبعث از علل متفاوتی نشده است و سازمان‌های لشکری و است و اعتیاد هم از این قاعده خارج نیست؛ بنابراین علل و کشوری در حوزه شرح وظایف و ریشه ارتکاب به اعتیاد بسیار پیچیده‌تر از سایر جرائم مانند مبارزه و پیشگیری از موادمخدر با سرقت است (مصاحبه با عضو کمیسیون قضایی و حقوقی چالش‌های اساسی و موازی‌کاری مجلس).	بد می‌تواند برافزایش مفاسد اجتماعی دامن زند؛ بنابراین «قانون مبارزه با موادمخدر تاکنون تغییر نکرده و بازنگری اساسی جرم یک معلول بوده که این معلول منبعث از علل متفاوتی نشده است و سازمان‌های لشکری و است و اعتیاد هم از این قاعده خارج نیست؛ بنابراین علل و کشوری در حوزه شرح وظایف و ریشه ارتکاب به اعتیاد بسیار پیچیده‌تر از سایر جرائم مانند مبارزه و پیشگیری از موادمخدر با سرقت است (مصاحبه با عضو کمیسیون قضایی و حقوقی چالش‌های اساسی و موازی‌کاری مجلس).

۳	مفهوم	نمونه متن
روبه‌رو هستند».	<p>قوانین مبارزه با موادمخدر و دخانیات باید مطابق با شرایط روز اصلاح شود و موفقیت در مبارزه با موادمخدر را در گروی ایجاد پیوست فرهنگی برای این قوانین دانسته است. بی‌تردید قوانین موجود در حوزه مبارزه با موادمخدر و حتی دخانیات نیاز به اصلاح دارند؛ بنابراین لازم است اصلاحاتی در این زمینه با توجه به وضعیتی که در شرایط روز وجود دارد، صورت گیرد تا از بازدارندگی لازم برخوردار باشند (مصاحبه با رئیس پلیس مبارزه با موادمخدر فراجا).</p> <p>انتقاد از شیوه غلط مبارزه با قاچاقچیان موادمخدر؛ پس از اعدام سرپرست خانواده‌ها، مشکلات و گرفتاری‌های بسیار زیادی برای اعضای خانواده‌ها به وجود می‌آید و نهایتاً فرزندان آن‌ها هم با جای پای پدرانشان گذاشته و در همان مسیر حرکت می‌کردند. اگر قانون مبارزه با موادمخدر نیاز به اصلاح داشته باشد، این اصلاح باید در جهت بازدارندگی و کارآمدی مجازات و پیدا کردن علل، عوامل و منافذ این‌گونه فسادها باشد؛ همچنین باید در جهت تذهیب مجرمان و بازگشت آن‌ها به اجتماع باشد، نه در جهت ارباب و تخریب آن‌ها. خواه‌ناخواه عده‌ای در کشور موادمخدر استفاده می‌کنند؛ بنابراین باید مصرف آن‌ها مدیریت شود (مصاحبه با نایب‌رئیس کمیسیون قضایی و حقوقی مجلس و نماینده مجلس در شهرستان‌های جیرفت و عنبرآباد).</p>	
<p>اختیارات محدود فراجا در سیاست‌گذاری کلان مبارزه. «قانون‌گذاران مجلس شورای اسلامی و دبیرخانه شورای موادمخدر وزارت کشور بیشتر نقش ۱۰۰۳ تئوری در تدوین قوانین دارند و بایستی فراجا از اختیارات و اقتدار قانونی بالاتری در مرحله تصمیم‌گیری و اجرای سیاست‌گذاری مقابله با ترانزیت موادمخدر برخوردار باشد».</p>	<p>در حوزه موادمخدر، بر مبنای قانون برای بسیاری از دستگاه‌ها، وظایف و مسئولیت در نظر گرفته شده و در اثربخشی اقدامات در عرصه مقابله، باید از سوی این سازمان‌ها در رفع مشکلات و ریشه‌های علل گرایش افراد به فعالیت در زمینه موادمخدر نیز پیش از آن برنامه‌ریزی در حوزه عمل و اجرا انجام پذیرد و باید این موضوع به‌عنوان یک خواسته به‌حق مردمی در جلسات تعاملی پیگیری شود (مصاحبه با رئیس پلیس مبارزه با موادمخدر فراجا).</p>	
۱۰۰۴	<p>عدم توسعه‌یافتگی جنوب و شرق عدم توسعه‌یافتگی جنوب و در نتیجه دامن‌زدن به خرده‌فرهنگ‌های خودساخته موجب شده تا امروز این استان کرمان.</p>	

۳	مفهوم	نمونه متن
		<p>«دولت می‌بایست با ایجاد اشتغال وضعیت پیش آید. جذب بودجه، افزایش اعتبارات، رایزنی و زیربنای خانواده‌ها را از لحاظ ارائه طرح‌وبرنامه در مسیر راهبردی فرهنگی، تدوین و فرهنگی و اقتصادی در جنوب‌شرق طراحی سند توسعه فرهنگی جنوب کرمان، کیفی‌سازی برنامه‌ها، همچنین آموزش رشته‌های هنری با توجه به کرمان توانمند کند».</p> <p>تاریخی بودن مناطق جنوب استان خصوصاً جیرفت، بم، و... تقویت فرهنگ بومی و اصیل منطقه (مصاحبه با دبیر شورای موادمخدر استان کرمان).</p>
		<p>احداث کارخانه استحصال دارو در استان کرمان بخشی از نیاز کشور در این حوزه تأمین می‌شود. یکی از مشکلات و معضلات استان کرمان بحث بیکاری و ایجاد اشتغال است عدم هماهنگی میان دستگاه‌های (مصاحبه با رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس و نماینده اجرایی با دستگاه‌های امنیتی و مردم کرمان و راور).</p> <p>قضایی برای تأسیس کارخانه هیچ‌گاه به این پدیده به‌عنوان یک پدیده اقتصادی نگاه استحصال دارو از موادمخدر. نشده است. راه‌اندازی مرکز استحصال دارویی از موادمخدر «برای راه‌اندازی کارخانه استحصال در استان کرمان ضمن کمک به بیماران نیازمند به داروهای دارو از موادمخدر در کرمان و این حوزه است (مصاحبه با دبیر شورای موادمخدر استان ۱۰۰۵ استفاده از آن در چرخه پزشکی کرمان).</p> <p>هیچ‌گونه اقدام مؤثری از طرف احداث کارخانه استحصال موادمخدر نه‌تنها نیاز استان متولیان امر صورت نگرفته و کرمان بلکه نیاز کشور است. این کارخانه در تهران وجود رویکرد دستگاه‌های متولی دارد؛ نیاز است با توجه به ظرفیت‌های موجود در استان محافظه‌کاری بوده و بیشتر عدم کرمان یک کارخانه نیز در استان کرمان احداث شود تا شجاعت مدیران برای تصمیم‌گیری حداقل نیاز جنوب‌شرق کشور تأمین شود. بهتر است حالا که کشفیات موادمخدر در استان کرمان زیاد است؛ این مواد در همین استان به ماده دارویی تبدیل شده و از انتقال آن به مرکز کشور جلوگیری شود (مصاحبه با معاون دانشگاه علوم پزشکی کرمان).</p>
		<p>عدم بازدارندگی قوانین مبارزه با مجازات اعدام لازم است، افراط و توسعه مجازات اعدام موادمخدر (جریمه مالی برخورد خطرناک است و تبعات منفی آن بیشتر از وضع موجود قضایی با حاملان ترانزیت خواهد بود و افراط و تفریط در هیچ کاری منجر به ثواب موادمخدر در کرمان).</p> <p>«دستگاه قضایی استان می‌بایستی بزرگ موادمخدر قرار می‌گیرند، مستحق اعدام نیستند و باید از ابعاد مالی، جریمه و مصادره‌های با سر باندها و مالکان موادمخدر برخورد جدی شود. ساختار اموال قاچاقچیان کلان را در دستور ستاد شورای هماهنگی مبارزه با موادمخدر به‌منظور کار به‌صورت ویژه قرار دهد تا شناسایی درآمدهای حاصل از قاچاق موادمخدر و اموال</p>

نمونه متن	مفهوم	ب
هزینه و ضربه مالی اساسی به بنیان قاچاقچیان نیاز به تقویت دارد تا از تبدیل محکومیت‌های مالی به حبس و تحمیل هزینه‌های مجازات به دولت جلوگیری کند (مصاحبه با رئیس کل دادگستری استان کرمان).	آن‌ها زده شود.	

این لکه و انگ اجتماعی ناشی از نگرش برخی از مردم کرمان نسبت به موادمخدر است. در نتیجه باید مردم کرمان، نگرش خود را تغییر دهند. نگرش مردم کرمان ریشه فرهنگی دارد که امروز باعث بی‌تفاوتی یا مثبت‌نگری نسبت به موادمخدر در مردم کرمان شده است. باید در جبهه ۱۰۰۷ مردم کرمان نسبت به حمل و عدم نگرش و اندیشه منفی برخی فرهنگی و اجتماعی بیش از گذشته کار کرد. کرمان در مسیر عبور بخش عمده‌ای از محصولات قاچاق کشور به‌ویژه موادمخدر است. نرخ شیوع (میزان تمایل به مصرف) در استان کرمان، بسیار بالاتر از میانگین کشوری است (مصاحبه با فرمانده اسبق انتظامی استان کرمان).

منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

جدول شماره (۲). مفاهیم و کدهای فرعی شناسایی شده در متن.

کد مفهوم	عنوان شناسایی شده و نقل قول مرتبط با آن	کد تم فرعی	عنوان تم فرعی
	عدم هماهنگی میان سیاست‌های	۱۱۱۱	عدم بومی‌سازی سیاست‌های مبارزه با موادمخدر
۱۰۰۱	کلان مبارزه با موادمخدر در کشور	۱۱۱۲	نبود مدیریتی منسجم و نظام‌مند و یکپارچه
		۱۱۱۳	قوانین مبارزه با موادمخدر به‌روز، جامع و دقیق نیست
	نارسایی قوانین در خصوص سیاست‌گذاری مبارزه با موادمخدر	۱۱۱۴	اصلاح قوانین مبارزه با موادمخدر با استفاده از نظر متخصصان مربوطه از جمله کارشناسان علوم اجتماعی، علوم روانی، جامعه‌شناسان و روان‌شناسان
		۱۱۱۵	عدم بازدارندگی قوانین مبارزه با موادمخدر
		۱۱۱۶	تلف شدن ابزارها و سرمایه انسانی
۱۰۰۳	اختیارات محدود فراجا در سیاست‌گذاری کلان مبارزه با ترانزیت موادمخدر	۱۱۱۷	عدم هماهنگی بین اقدامات فراجا در کشف و مبارزه با موادمخدر با نقش آن‌ها در سیاست‌گذاری
۱۰۰۴	عدم توسعه‌یافتگی جنوب و شرق استان کرمان	۱۱۱۸	ایجاد مشاغل زیربنای خانواده محور متناسب با ظرفیت‌های فرهنگی و اقتصادی در جنوب شرق استان کرمان
		۱۱۱۹	موازی‌کاری و عملکرد ضعیف متولیان گذشته در امر مبارزه با

کد مفهوم	عنوان شناسایی شده و نقل قول مرتبط با آن	کد تم فرعی	عنوان تم فرعی
			موادمخدر
		۱۱۲۰	طراحی و تدوین سیاست‌گذاری دقیق و متقن برای مقابله با ترانزیت موادمخدر و آسیب‌های اجتماعی ناشی از آن
		۱۱۲۱	وسعت استان کرمان و هم‌جواری با سیستان و بلوچستان
		۱۱۲۲	مشکلات اقتصادی عامل اصلی افزایش قاچاق موادمخدر
		۱۱۲۳	پراکندگی جمعیت و رشد نرخ بیکاری و همچنین وابستگی فامیلی طوایف جنوبی با استان س و ب و کشور پاکستان
		۱۱۲۴	بافت قبیله‌ای و عشیره‌ای و نیز دسترسی به سلاح مجاز و غیرمجاز؛ به وجود آمدن شیوه جدید فروش موادمخدر، معاوضه آن با سلاح غیرمجاز جنگی که از غرب کشور انتقال داده می‌شوند؛ خشک‌سالی‌های پیاپی و نبود منبع و درآمد عدم رسیدگی به کشاورزان و دام‌پروران و مردم منطقه
		۱۱۲۵	عدم توزیع عادلانه بودجه و امکانات و تسهیلات بانکی و سرمایه
		۱۱۲۶	وابسته بودن معیشت برخی از مردم مناطق استان کرمان به قاچاق موادمخدر
		۱۱۲۷	رابطه مستقیم بین فقر و محرومیت شهرستان با حمل و قاچاق موادمخدر
		۱۱۲۸	حل مشکل بیکاری و ایجاد اشتغال با ایجاد کارخانه استحصال دارو از موادمخدر
۱۰۰۵	عدم هماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی با دستگاه‌های امنیتی و قضایی برای تأسیس کارخانه استحصال دارو از موادمخدر	۱۱۲۹	جزیره‌ای عمل کردن سازمان‌های متولی در امر مبارزه با موادمخدر
		۱۱۳۰	ضرره به بنیه اقتصادی قاچاقچیان
۱۰۰۶	جریمه مالی برخورد قضایی با حاملان ترانزیت موادمخدر در کرمان	۱۱۳۱	اقدامات اطلاعاتی برای شناسایی باندهای موادمخدر
		۱۱۳۲	اجرای ماده ۲۸ قانون مبارزه با موادمخدر با شورای عالی مبارزه با پول‌شویی برای انسداد گلوگاه‌های مالی قاچاقچیان
۱۰۰۷	استفاده از تمام ظرفیت‌ها در پیشگیری و مبارزه با موادمخدر	۱۱۳۳	اجرای برنامه‌های محله محور و به‌کارگیری تمامی ظرفیت‌های مردمی، مذهبی و بسیج و استفاده از سازمان‌های مردم‌نهاد به‌منظور پیشگیری و مقابله با اعتیاد و توزیع موادمخدر
۱۰۰۸	عدم نگرش و اندیشه منفی برخی مردم کرمان نسبت به ترانزیت و حمل و مصرف موادمخدر	۱۱۳۴	مباح دانستن قاچاق و حمل موادمخدر در راستای تأمین معیشت خانواده، از طرف اهل تسنن ساکن در استان کرمان و سیستان بلوچستان
۱۰۰۹	عدم تطبیق بودجه و اعتبارات	۱۱۳۵	نگاه ویژه به افزایش اعتبارات استان کرمان به‌منظور اجرای

کد مفهوم	عنوان شناسایی شده و نقل قول مرتبط با آن	کد تم فرعی	عنوان تم فرعی
	مقابله با ترانزیت موادمخدر با توجه به جغرافیای ترانزیتی موادمخدر در استان کرمان	۱۱۳۶	برنامه‌های کاهش ترانزیت موادمخدر توزیع ناعادلانه حق کشف موادمخدر به تناسب کشفیات به دستگاه‌های دخیل در امر مبارزه با موادمخدر
	توسعه و تقویت فعالیت‌های فرهنگی در جهت توجیه و تشریح عواقب ترانزیت موادمخدر	۱۱۳۷	توجه جدی به توسعه و تقویت فعالیت‌های فرهنگی در کانون‌های هدف از جمله مدارس، دانشگاه‌ها، محیط‌های کار و خانواده برای توجیه و تشریح عواقب ترانزیت موادمخدر، در کنار اقدامات مقابله با عرضه
۱۰۱۰	فرهنگی در جهت توجیه و تشریح عواقب ترانزیت موادمخدر	۱۱۳۸	ارتقاء سطح فرهنگ با توجه به نرخ بالای درگیری‌های مسلحانه در جنوب کرمان و وجود سلاح (مجاز و غیرمجاز) در دست برخی از ساکنان شهرستان‌های شرقی و جنوبی
	نقش اتباع بیگانه (افغان‌ها) در ترانزیت موادمخدر	۱۱۳۹	به‌عنوان ارزش تلقی شدن مصرف و حمل موادمخدر در برخی از مناطق استان کرمان
۱۰۱۱	نقش اتباع بیگانه (افغان‌ها) در ترانزیت موادمخدر	۱۱۴۱	ساماندهی اتباع خارجه در کشور و به‌خصوص استان‌های مرزی و کرمان
۱۰۱۲	آمار بالای زندانیان استان کرمان در رابطه با جرائم ترانزیت موادمخدر	۱۱۴۲	اختصاص حدود (۶۶) درصد زندانیان زندان کرمان در حوزه ترانزیت موادمخدر، حمل مواد، مصرف، و معاونت در ترانزیت موادمخدر
	استان کرمان در خط مقدم مبارزه با اشراک و قاچاقچیان ترانزیت موادمخدر	۱۱۴۳	کسب رتبه‌های اولی استان کرمان در کشف موادمخدر از طریق ترانزیت
۱۰۱۳	مبارزه با اشراک و قاچاقچیان ترانزیت موادمخدر	۱۱۴۴	کسب رتبه‌های برتر استان کرمان برخورد با قاچاقچیان ترانزیت موادمخدر
۱۰۱۴	مطالعه و اولویت‌بندی شیوه‌های رزمی تاکتیکی و انتظامی مقابله با ترانزیت موادمخدر	۱۱۴۵	استفاده از شیوه‌های رزمی تاکتیکی و انتظامی به‌عنوان مهم‌ترین شیوه‌های مقابله با ترانزیت موادمخدر
	اجرای دقیق نقش سازمان‌ها و دستگاه‌های مسئول در سیاست‌گذاری پیرامون مبارزه ترانزیت موادمخدر	۱۱۴۶	سیاست‌های کلی و مدیریتی جمهوری اسلامی ایران در مبارزه با ترانزیت موادمخدر
۱۰۱۵	سیاست‌گذاری پیرامون مبارزه ترانزیت موادمخدر	۱۱۴۷	شورای عالی امنیت ملی مسئول سیاست‌گذاری امنیتی مبارزه با ترانزیت موادمخدر
	نبود امکانات و تجهیزات لازم به‌منظور مقابله با ترانزیت موادمخدر	۱۱۴۸	نبود امکانات لازم به‌منظور پایش کویر ترانزیت موادمخدر
۱۰۱۶	به‌منظور مقابله با ترانزیت موادمخدر	۱۱۴۹	نبود دستگاه‌های تشخیص موادمخدر در ایستگاه‌های ایست بازرسی ورودی استان
۱۰۱۸	نبود همکاری‌های بین‌المللی در مبارزه با ترانزیت موادمخدر	۱۱۵۰	تعبیه کانالی برای خروج قاچاق از ایران، به‌شرط عدم نشت مواد در ایران

کد مفهوم	عنوان شناسایی شده و نقل قول مرتبط با آن	کد تم فرعی	عنوان تم فرعی
۱۱۵۲	مشارکت کشورهای اروپایی و غربی به جای پرداخت هزینه فقط از طرف ایران		

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

نتایج روش «ای‌اچ‌بی» فازی

جدول شماره (۳). معیارها و زیرمعیارهای پژوهش.

معیار بندی آسیب	زیرمعیارهای آسیب‌ها
مدیریتی (C1)	عدم هماهنگی میان سیاست‌های کلان مبارزه با ترانزیت موادمخدر است در کشور (C7)
	جزیره‌ای عمل کردن سازمان‌های متولی در امر مبارزه ترانزیت موادمخدر است (C8)
بین‌المللی (C2)	نبود مدیریتی منسجم و نظام‌مند و یکپارچه در امر مبارزه ترانزیت موادمخدر است (C9)
	نبود همکاری‌های بین‌المللی در امر مبارزه ترانزیت موادمخدر است (C10)
	هزینه تمام مبارزه ترانزیت موادمخدر را ایران متقبل می‌شود و این نفعش را اروپائیان می‌برند (C11)
اقتصادی (C3)	مشکلات اقتصادی مانند افزایش خشک‌سالی‌های پیاپی و نبود منبع و درآمد عدم رسیدگی به کشاورزان و دام‌پروران و مردم منطقه عامل اصلی ترانزیت موادمخدر است (C12)
	کمبود امکانات، تجهیزات و اعتبارات لازم به‌منظور مقابله با ترانزیت موادمخدر (C13)
	وابسته بودن معیشت برخی مردم مناطق استان کرمان به ترانزیت موادمخدر (C14)
	وجود آمدن شیوه جدید فروش و ترانزیت موادمخدر، معاوضه آن با سلاح غیرمجاز جنگی که از غرب کشور انتقال داده می‌شوند (C15)
	عدم توزیع عادلانه بودجه و امکانات و تسهیلات بانکی و سرمایه (C16)
اجتماعی و فرهنگی (C4)	عدم تطبیق بودجه و اعتبارات مقابله با ترانزیت موادمخدر با توجه به جغرافیای ترانزیتی موادمخدر در استان کرمان (C17)
	مصرف و حمل و ترانزیت موادمخدر در برخی از مناطق استان کرمان به‌عنوان ارزش تلقی می‌شود (C18)
	وابستگی فامیلی طوایف جنوبی با استان س و ب و کشور پاکستان زمینه ترانزیت موادمخدر را راحت‌تر ساخته است (C19)
	بافت قبیله‌ای و عشیره‌ای و نیز در دسترسی به سلاح مجاز و غیرمجاز (C20)
قانونی (C5)	اتباع بیگانه (افغان‌ها) در ترانزیت موادمخدر در استان نقش پررنگی داشته است. (C21)
	عدم هماهنگی میان دستگاه‌های اجرایی با دستگاه‌های امنیتی و قضایی برای تأسیس کارخانه استحصال دارو از موادمخدر (C22)
	عدم بازدارندگی قوانین مبارزه با ترانزیت موادمخدر تلف شدن ابزارها و سرمایه انسانی (C23)

معیار بندی آسیب	زیرمعیارهای آسیب‌ها
	قوانین مبارزه با ترانزیت موادمخدر به‌روز، جامع و دقیق نیست (C24)
	عدم هماهنگی بین اقدامات فراجا در زمینه کشفیات ترانزیت موادمخدر با نقش آن‌ها در تعیین سیاست‌گذاری‌های امنیتی-انتظامی (C25)
سیاسی (C6)	موازی‌کاری و عملکرد ضعیف متولیان گذشته و حال در امر مبارزه با ترانزیت موادمخدر (C26)

منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

محاسبه اوزان قطعی و نرمال

جدول شماره (۴). وزن معیارهای اصلی.

کد	وزن‌های قطعی	وزن نرمال
C1	۰٫۱۱۳	۰٫۲۱۱
C2	۰٫۰۷۴	۰٫۰۸۲
C3	۰٫۴۵۵	۰٫۴۵۸
C4	۰٫۰۶۹	۰٫۰۶۹
C5	۰٫۲۳۷	۰٫۲۴۳
C6	۰٫۰۷۰	۰٫۰۵۷

منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

با توجه به جدول شماره (۴)، معیار اقتصادی (C3) با وزن (۰٫۴۵۸) رتبه اول، معیار بین‌المللی (C5) با وزن (۰٫۲۴۳) رتبه دوم، مدیریتی (C1) با وزن (۰٫۲۱۱) رتبه سوم، قانونی (C2) با وزن (۰٫۰۸۲) رتبه چهارم، اجتماعی-فرهنگی (C4) با وزن (۰٫۰۶۹) رتبه پنجم، سیاسی (C6) با وزن (۰٫۰۵۷) رتبه ششم را کسب کرده است.

جدول شماره (۵). وزن زیرمعیارهای مدیریتی.

کد	وزن‌های قطعی	وزن نرمال
C7	۰٫۱۴۰	۰٫۱۳۰
C8	۰٫۱۸۲	۰٫۱۶۸
C9	۰٫۰۹۲	۰٫۰۸۵

منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

با توجه به جدول شماره (۵)، جزیره‌ای عمل کردن سازمان‌های متولی در امر مبارزه ترانزیت موادمخدر است (C8) با وزن (۰٫۱۶۸) رتبه اول را کسب کرده است. عدم هماهنگی میان سیاست‌های کلان مبارزه با ترانزیت موادمخدر است در کشور (C7) و نبود مدیریتی منسجم و نظام‌مند و یکپارچه در امر مبارزه ترانزیت موادمخدر است (C9) به ترتیب با اوزان (۰٫۱۳۰) و (۰٫۰۸۵) رتبه‌های دوم و سوم را کسب کرده است.

جدول شماره (۶). وزن زیرمعیارهای بین‌المللی.

کد	وزن‌های قطعی	وزن نرمال
C10	۰٫۵۰۲	۰٫۴۹۴
C11	۰٫۰۹۵	۰٫۰۹۴

منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

با توجه به جدول شماره (۶)، نبود همکاری‌های بین‌المللی در امر مبارزه ترانزیت موادمخدر است (C10) با وزن (۰٫۴۹۴) رتبه اول را کسب کرده است. هزینه تمام مبارزه ترانزیت موادمخدر را ایران متقبل می‌شود و این نفعش را اروپائیان می‌برند (C11) با وزن (۰٫۰۹۴) رتبه‌های دوم و را کسب کرده‌اند.

جدول شماره (۷). وزن زیرمعیارهای اقتصادی.

کد	وزن‌های قطعی	وزن نرمال
C12	۰٫۲۴۳	۰٫۲۲۸
C13	۰٫۱۳۵	۰٫۱۲۷
C14	۰٫۱۵۰	۰٫۱۴۰
C15	۰٫۱۸۲	۰٫۱۷۱
C16	۰٫۱۳۲	۰٫۱۲۴
C17	۰٫۲۲۵	۰٫۲۱۱

منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

با توجه به جدول شماره (۷)، عدم تطبیق بودجه و اعتبارات مقابله با ترانزیت موادمخدر با توجه به جغرافیای ترانزیتی موادمخدر در استان کرمان (C14) با وزن (۰٫۲۲۸) رتبه اول را کسب کرده است. وابسته بودن معیشت برخی از مردم مناطق استان کرمان به ترانزیت موادمخدر (C17) وجود آمدن شیوه جدید فروش و ترانزیت موادمخدر، معاوضه آن با سلاح غیرمجاز جنگی

که از غرب کشور انتقال داده می‌شوند (C15) به ترتیب با اوزان (۰٫۲۱۱) و (۰٫۱۷۱) رتبه‌های دوم و سوم را کسب کرده‌اند.

جدول شماره (۸). وزن زیرمعیارهای اجتماعی-فرهنگی.

کد	وزن‌های قطعی	وزن نرمال
C18	۰٫۵۱۶	۰٫۵۰۸
C19	۰٫۰۶۱	۰٫۰۶۰
C20	۰٫۰۵۳	۰٫۰۵۲
C21	۰٫۰۶۷	۰٫۰۶۶

منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

با توجه به جدول شماره (۸)، مصرف و ترانزیت موادمخدر در برخی از مناطق استان کرمان به‌عنوان ارزش تلقی می‌شود (C18) با وزن (۰٫۵۰۸) رتبه اول، اتباع بیگانه (افغان‌ها) در ترانزیت موادمخدر در استان نقش پررنگی داشته است (C21) با وزن (۰٫۰۶۷) رتبه دوم، وابستگی فامیلی طوایف جنوبی با استان س و ب و کشور پاکستان زمینه ترانزیت موادمخدر را راحت‌تر ساخته است (C19) با وزن (۰٫۰۶۰) رتبه سوم، را کسب کرده است.

جدول شماره (۹). وزن زیرمعیارهای قانونی.

کد	وزن‌های قطعی	وزن نرمال
C22	۰٫۰۹۵	۰٫۰۹۰
C23	۰٫۰۹۹	۰٫۰۹۳
C24	۰٫۰۹۶	۰٫۰۹۱
C25	۰٫۱۱۸	۰٫۱۱۱

منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

با توجه به جدول شماره (۹)، عدم هماهنگی بین اقدامات فراجا در زمینه کشفیات ترانزیت موادمخدر با نقش آن‌ها در تعیین سیاست‌گذاری‌های امنیتی-انتظامی (C25) با وزن (۰٫۱۱۸) رتبه اول را کسب کرده است. عدم بازدارندگی قوانین مبارزه با ترانزیت موادمخدر تلف شدن ابزارها و سرمایه انسانی (C24) و قوانین مبارزه با ترانزیت موادمخدر به‌روز، جامع و دقیق نیست (C25) به ترتیب با اوزان (۰٫۰۹۳) و (۰٫۰۹۲) رتبه‌های دوم و سوم را کسب کرده‌اند.

جدول شماره (۱۰). وزن زیرمعیارهای سیاسی.

وزن های قطعی	وزن نرمال
۰,۴۲۹	۰,۴۲۸
C26	

منبع. یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱.

با توجه به جدول شماره (۱۰)، موازی‌کاری و عملکرد ضعیف متولیان گذشته و حال در امر مبارزه با ترانزیت موادمخدر (C26) با وزن (۰,۴۲۸) رتبه اول، را کسب کرده است.

نتیجه‌گیری

هدف از این پژوهش شناخت موانع و معیارهای است که باعث شده سیاست‌گذاری امنیتی-انتظامی در جریان مقابله با ترانزیت موادمخدر دچار آسیب شود و با توجه به اینکه تاکنون بیش از (۵۰۰) شهید و یک هزار نفر جانباز در امر مبارزه با موادمخدر تقدیم کرده است، هنوز یکی از چالش‌های اساسی استان کرمان محسوب می‌شود و همچنین می‌توان گفت سایر برنامه‌های شهری را تحت‌الشعاع خود قرار داده است و از آنجاکه سیاست‌گذاری بومی مختص استان کرمان در راستای مبارزه با ترانزیت موادمخدر امری ضروری است؛ باید در مرحله شناخت موضوع بر عواملی تکیه کرد که در این منطقه بر این آسیب دامن می‌زنند. یافته‌های به‌دست‌آمده در مرحله شناخت اصلی‌ترین معیارهای سیاست‌گذاری‌های امنیتی-انتظامی در شهر کرمان گویای این امر است که معیارهای اقتصادی، بین‌المللی، مدیریتی، قانونی، اجتماعی-فرهنگی و نهایتاً سیاسی باعث شده سدی در مقابل سیاست‌گذاری‌های امنیتی-انتظامی در مبارزه با ترانزیت موادمخدر محسوب شوند. با توجه به نکات گفته‌شده می‌توان به این مسئله پی برد که استان کرمان یکی از بحرانی‌ترین شهرهای آسیب‌پذیر در ایران است؛ بنابراین باید گفت در بحث مربوط به آسیب‌هایی که سیاست‌گذاری امنیتی و انتظامی ترانزیت موادمخدر این شاخص‌ها نمود بیشتری داشته، بررسی نقش معیار اقتصادی در ایجاد آسیب در سیاست‌گذاری امنیتی - انتظامی منطقه زیرمعیار وابسته بودن معیشت برخی مردم مناطق استان کرمان به ترانزیت موادمخدر با وزن

(۲۰۲۲۸) رتبه اول را کسب کرده است؛ که نشان می‌دهد تا زمانی که امرارمعاش مردم به قاچاق ترانزیتی موادمخدر است، نمی‌توان این مشکل را مرتفع ساخت و تنها راهکار ایجاد بستری برای ایجاد شغل و کار در منطقه است.

دومین رتبه را زیرمعیار عدم تطبیق بودجه و اعتبارات مقابله با ترانزیت موادمخدر با توجه به جغرافیای ترانزیتی موادمخدر در استان کرمان دارد که نشان می‌دهد در بودجه کشور اعتباراتی که برای مبارزه با آن در نظر گرفته می‌شود کافی نیست که ریشه در ناآشنا بودن به جغرافیای منطقه شهر کرمان است. مسئله دیگری که در این منطقه وجود دارد، شیوه جدید فروش و ترانزیت موادمخدر، معاوضه آن با سلاح غیرمجاز جنگی که از غرب کشور انتقال داده می‌شوند، فروش و کسب درآمد از ترانزیت موادمخدر در منطقه تبدیل به معامله و معاوضه با سلاح شده است. بدین شکل که سلاح از غرب کشور به داخل منطقه کرمان حمل می‌شود و با مواد جابه‌جا می‌شود. سود اقتصادی آن برای معامله‌کنندگان بیشتر است و نه تنها سودی از طرف فروش به دست می‌آورند؛ بلکه در معامله اسلحه نیز سود ثانویه‌ای به دست می‌آورند که این پدیده نه تنها مشکلات جدید امنیتی را در منطقه ایجاد کرده است؛ بلکه باعث شده است فرایند اجرای سیاست‌های مبارزه با ترانزیت موادمخدر بیشتر به بحث‌های مبارزات مسلحانه با شرارت‌ها در این منطقه ختم شود.

در بحث و بررسی نقش معیار بین‌المللی که رتبه دوم را از میان معیارهای اصلی به دست آورده است. زیرمعیاری که رتبه اول را به دست آورده است حاکی از نبود همکاری‌های بین‌المللی در این رابطه است که نشان می‌دهد ایران هزینه‌های جانی و مالی بسیاری را برای مبارزه با قاچاق ترانزیتی موادمخدر پرداخت می‌کند که نفع این مسئله فقط برای کشورهای اروپایی و غربی است. ایران باید در بحث انتخاب سیاست‌گذاری‌ها اقداماتی را انجام دهد تا کشورهای دیگر و مجامع بین‌المللی نیز در حل این مسئله دخیل شوند تا از هزینه‌هایی که بر کشور تحمیل شده است کاسته شود.

در بحث و بررسی نقش معیار مدیریتی در ایجاد آسیب در سیاست‌گذاری امنیتی-انتظامی منطقه زیرمعیار جزیره‌ای عمل کردن سازمان‌های متولی در امر مبارزه با موادمخدر است که نشان می‌دهد نهادها و متولیان که در امر مبارزه با ترانزیت و قاچاق موادمخدر دخیل هستند، باهم همگام نبوده و هر بخش به صورتی مجزا اقداماتی انجام می‌دهند؛ بنابراین باید این نکته را در حل مشکل مزمن قاچاق موادمخدر در این منطقه در نظر داشت که تا هماهنگی همه ارگان‌ها نباشند، نمی‌توان این مشکل را حل کرد. زیرمعیار بعدی که بیشترین وزن را داشته است؛ عبارت‌اند از عدم هماهنگی میان سیاست‌های کلان مبارزه با موادمخدر در کشور و نبود مدیریتی منسجم و نظام‌مند و یکپارچه که تأکیدی بر نبود یکپارچگی و مدیریت صحیح در این حوزه است. مهم‌ترین آسیب مدیریتی حوزه مبارزه با ترانزیت موادمخدر در سیاست‌گذاری‌های امنیتی-انتظامی است؛ که اگر راهکاری برای آن ارائه نشود، نمی‌توان انتظار داشت این مشکل حل شود.

در بررسی نقش معیار قانونی، در ایجاد آسیب در سیاست‌گذاری امنیتی-انتظامی منطقه، زیرمعیار عدم هماهنگی بین اقدامات فراجا در کشف و مبارزه با موادمخدر با نقش آن‌ها در سیاست‌گذاری است. در حال حاضر ستاد مبارزه با موادمخدر را تنها به‌عنوان یک نهاد مسئول در جمع‌آوری و فروش اموال توقیفی و ضبطی می‌شناسند و نقش ستاد را در سیاست‌گذاری و تقویت برخوردهای قضائی بسیار کم‌رنگ می‌بینند و ستاد را یاور و معین دستگاه قضائی نمی‌دانند. چراکه اقدامات فقط به‌عنوان کشف ترانزیت موادمخدر پررنگ بوده است نه اقدامات قضایی. زیرمعیار دیگر تأکید بر عدم هماهنگی در قوانین و وضع قوانین، بالاترین وزن را به دست آورده است. عدم بازدارندگی قوانین مبارزه با موادمخدر، تلف شدن ابزارها و سرمایه انسانی ست و مسئله قانونی دیگر که نشان‌دهنده ضعف قوانین و از آسیب‌های سیاست‌گذاری امنیتی-انتظامی است. عدم هماهنگی بین اقدامات فراجا در زمینه کشفیات ترانزیت موادمخدر با نقش آن‌ها در تعیین سیاست‌گذاری‌های امنیتی-انتظامی است و تا

این تعارضات و ابهام‌ها مشخص نشوند سیاست‌گذاری‌ها در این حوزه دارای خلأ است.

در بررسی نقش معیار اجتماعی-فرهنگی در ایجاد آسیب در سیاست‌گذاری امنیتی - انتظامی منطقه زیرمعیار مصرف و حمل موادمخدر در برخی از مناطق استان کرمان به‌عنوان ارزش تلقی می‌شود که گویای دو نکته مهم است؛ متأسفانه در این منطقه وجود این مبادلات مذبوح نیست و حتی حمل، مصرف موادمخدر و ترانزیت موادمخدر یک توانایی و ارزش محسوب می‌شود و تنها راهکار مقابله با آن برنامه‌ریزی‌های اساسی در امر فرهنگی و اجتماعی در این منطقه است.

در بررسی نقش معیار سیاسی که آخرین معیار آسیب سیاست‌گذاری امنیتی-انتظامی منطقه کرمان است. زیرمعیار موازی‌کاری و عملکرد ضعیف متولیان گذشته و حال در امر مبارزه با ترانزیت موادمخدر با است؛ که نشان می‌دهد سیاست‌گذاری‌های انجام‌شده با دو ضعف اصلی روبرو هستند: ۱- عدم بومی‌سازی؛ ۲- عدم اشراف دقیق سیاسیون و برنامه‌ریزان کشوری به منطقه است.

بدون در نظر گرفتن آسیب‌هایی که آن سیاست از نهادهای دیگر جامعه ممکن است دریافت کند، نمی‌توان برای حل مشکل‌های سیاست‌گذاری امنیتی-انتظامی در استان کرمان، یک برنامه و سیاستی را تدوین کرد. چنانچه که در امر سیاست‌گذاری امنیتی-انتظامی برای مقابله با ترانزیت موادمخدر باید بسترهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، جغرافیایی و ژئوپلیتیکی منطقه نقش مؤثری داشته باشند. اگر بخواهیم به‌صورت موردی و دقیق‌تر مسئله را تبیین کنیم، در مناطق جنوبی استان فقر یکی از عوامل مهم آسیب‌زا در رابطه با سیاست‌گذاری‌های امنیتی-انتظامی مبارزه با ترانزیت موادمخدر است. اگر بخواهیم برنامه‌های سیاست‌گذاری موفق داشته باشیم؛ باید مسائل اقتصادی، سطح درآمد خانواده‌ها را نیز لحاظ کنیم؛ بنابراین اگر در سیاست‌گذاری مبارزه با ترانزیت فقط بخواهیم تکیه بر بعدهای امنیتی و انتظامی داشته باشیم، مشکل ترانزیت موادمخدر حل نخواهد شد. پس باید متناسب با «نظریه والت»

که مدل سیاست‌های پیشنهادی کاهش آسیب‌های موادمخدر ارائه داده است، سیاست‌گذاری‌های امنیتی و انتظامی را در سه سطح تنظیم کرد تا بتوان به هدف غایی دست‌یافت. در نهایت یافته‌های پژوهش با آهنگری ننه‌کران و همکاران (۱۴۰۰) اسلامی و عبدالمهی (۱۴۰۰) هم سو وهم جهت است.

پیشنهادها

- ✓ برنامه‌ریزی مدون برای راه‌اندازی کارخانه استحصال دارو از موادمخدر در استان تحت نظر نهادهای امنیتی و قضائی؛
- ✓ تغییر رویه مقابله با ترانزیت موادمخدر از روش‌های سنتی و الگوپردازی از روش‌های مدرن و پیشرفته در راستای مقابله با ترانزیت موادمخدر، با رویکرد کاهش آسیب‌های روانی و جسمی به سرمایه‌های انسانی فراجا؛
- ✓ حمایت مادی و معنوی از فرزندان حاملان موادمخدر برای کاهش آسیب‌های اجتماعی آنان، که در دوران زندان والدین، فاقد سرپرست هستند؛
- ✓ اقدامات جهادی و تغییر نگرش مسئولین کشوری و استانی در راستای توسعه متوازن اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی برای فقرزدایی شهرستان‌های شرقی و جنوبی استان
- ✓ تغییر قوانین و سیاست‌گذاری با رویکرد بومی‌سازی در استان کرمان برای مقابله با ترانزیت موادمخدر، و استفاده بیشتر از رویکرد پیشگیری غیر کیفری نهادهای متولی در راستای مقابله با موادمخدر؛
- ✓ برنامه‌ریزی برای تعبیه کانالی در راستای خروج قاچاق از استان کرمان به کشورهای اروپایی، به شرط عدم نشت مواد در ایران.

سپاسگزاری

در پایان بر خود لازم می‌دانیم از تمامی مشارکت‌کنندگان که صبورانه در زمان مصاحبه ما را در انجام پژوهش یاری رساندند، صمیمانه تقدیر و تشکر کنیم.

منابع

- اشتریان، کیومرث (۱۳۹۶). سیاست‌گذاری عمومی ایران. تهران: میزان.
- الوانی، سیدمهدی (۱۳۹۰). تصمیم‌گیری و تعیین خط‌مشی دولتی. تهران: دانشگاه پیام‌نور.
- اسلامی، روح‌اله؛ عبدالهی، امیر (۱۴۰۰). بررسی چرخه سیاست‌گذاری مواد مخدر در ایران با تمرکز بر سیاست‌های کلی مبارزه با مواد مخدر. ۹ (۳۵)، صص ۵۳۲-۵۵۶.
Dor ۲۰۲۱,۲۵۸۸۹۵,۲۱۵۸.jmsp/۱۰,۳۰۵۰۷
- آهنگری ننه‌کران، زهرا؛ میرخلیلی، سید محمود؛ هاشمی، سیدحسین؛ شیدائیان، مهدی (۱۴۰۰). اولویت‌بندی سیاست‌های جنایی عرضه محور در مقابله با مواد مخدر مورد مطالعه شهرستان مرزی سردشت، فصلنامه علوم و فنون مرزی، شماره ۳۶، صص ۱۱۶-۱۳۹.
Dor 20.1001.1.25384090.1400.10.1.5.0
- تاجیک، محمدرضا (۱۳۸۱). استراتژی‌های امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران. تهران: فرهنگ گفتمان.
- دادمحمدی، عباس؛ شفیعی، اسماعیل؛ گلشنی، علی‌رضا (۱۴۰۰). تأثیر قاچاق مواد مخدر بر امنیت اجتماعی شهروندان با نقش میانجی سیاست‌گذاری عمومی. نشریه پژوهش‌های دانش انتظامی، ۲۳(۱)، صص ۱-۳۵.
Dor ۲۰,۱۰۰۱,۱,۱۷۳۵۹۲۵۲,۱۴۰۰,۲۳,۱,۱,۵
- جوانمردی، جواد؛ ربانی، حسن؛ مرتضی‌راد، سیدعلی؛ یوسفی زرومی، حسین (۱۳۹۹). تأثیر قاچاق و استعمال مواد مخدر بر امنیت هوانوردی، فصلنامه فقه و حقوق و علوم جزا، ۵ (۱۸)، صص ۵۴-۶۴.
- ربیعی، علی (۱۳۹۴). مطالعات امنیت ملی. تهران: انتشارات وزارت امور خارجه.
- نظریان، علی‌رضا؛ مطلبی، مسعود؛ نبی‌سلیم، محمد (۱۳۹۸). تأثیر ترانزیت مواد مخدر از مرزهای شرقی بر امنیت اقتصادی جمهوری اسلامی ایران با تأکید بر مرز افغانستان، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی و بین‌المللی، شماره ۳۹، صص ۵۹-۸۶.
- غرایاق زندی، داود (۱۳۹۰). درآمدی بر سیاست‌گذاری امنیت ملی. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.

- علی‌زاده پاک، نادر؛ لطفی، حیدر؛ مرتضایی، شیدا (۱۳۹۷). بررسی مسائل ژئوپلیتیکی تأثیرگذار افغانستان بر امنیت ایران؛ مطالعه موردی ترانزیت موادمخدر و ناامنی مرزی. مجله جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۹ (۱)، صص ۵۷ – ۸۲.
- Dor ۲۰,۱۰۰۱,۱,۲۲۲۸۶۴۶۲,۱۳۹۷,۹,۱,۵,۵
- کریمی، محمدمهدی (۱۳۹۷). آسیب‌شناسی مدیریتی در پلیس مبارزه با موادمخدر فراجا، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد دانشگاه علوم انتظامی امین.
- مجیدی، سید محمود (۱۳۹۳). جرائم علیه امنیت. تهران: میزان.
- ملک محمدی، حمیدرضا (۱۳۹۴). سیاست‌گذاری عمومی. تهران: راه رشد.
- معین، محمد (۱۳۸۱). فرهنگ لغت فارسی یک‌جلدی. تهران: راه رشد.
- ماندل، رابرت (۱۳۷۷). چهره متغیر امنیت ملی. تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- Brown, Natasha K; Bowen, Gary L and Ware, William (2002), Neighborhood Social Disorganization, Families, and the Educational Behavior of Adolescents, Journal of Adolescent Research. 17 (5) P: 468 – 490.
DOI: 10.1177/0743558402175003
- Perret. A (2023) Militarization and privatization of security: From the War on Drugs to the fight against organized crime in Latin America, Published online by Cambridge University, International Review of the Red Cross, First View,. 1 – 21.
doi.org/۱۰,۱۰۱۷/S۱۸۱۶۳۸۳۱۲۳۰۰۰۰۹۷
- Ratcliff, J. White.H. (۲۰۲۲), in a study entitled Surveillance of the East Coast's Largest Drug Market: Officers' Perspectives on Law Enforcement and Safety Journal of Social Sciences, No. 3, Volume 21, 241-257.
doi.org/10.1108/PIJPSM- 12- 2021- 0172.
- Javier.T. (2020) cheap merchandise”: atrocity and undocumented migrants in transit in Mexico’s war on drugs’, Critical Sociology.
Doi: 10.1177/0896920520961815.
- Walt, Stephan M .(1991). ‘The Renaissance of Security Studies’.International Security Quarterly.35 (2), PP: 211-239.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی